This electronic edition of the Sanatkumāratantra, typed for the Gauḍīya Grantha Mandira (`www.granthamandira.org`) by Toke Lindegaard Knudsen, is based on the following two printed editions:

$\mathcal{A}$: *Tantrasaṅgraha (part 3)*, Yogatantra-granthamālā volume 6, edited by Dr. Rāmaprasāda Tripāṭhī (Varanasi: Sampurnanand Sanskrit Vishvavidyalaya, 1979).

$\mathcal{B}$: *Tantrasaṃgraha (part 4)*, Yogatantra-granthamālā volume 6, edited by Ācāryaśrī Rāmaprasāda Tripāṭhī (Varanasi: Sampurnanand Sanskrit University, 1994).

The latter edition is a corrected version of the former (although there are errors in $\mathcal{B}$ which are not found in $\mathcal{A}$). The variant readings listed in the editions are included in this electronic version. The syllables following the variant readings are those used in the editions to distinguish the manuscripts used (these are not explained in any of the two volumes cited above; I need to check whether they are explained in part 1).

The present version features a text that has been proofread once. I still need to go over the variant readings once more. The editor's way of presenting them is not always clear and I may have misunderstood some of them. Also, some of the variants, which seem unnecessary for an electronic edition like this one, will be removed in the future. The text itself, however, is ready for use. I will check for more typos when I go over the variants again.

Comments are very welcome; please send a PM to `tlk` on the Gauḍīya Grantha Mandira forum (`sabha.granthamandira.org`).

16 December 2003

Providence, RI, USA

सनत्कुमारतन्त्रम्

अथ प्रथमः पटलः

॥ ॐ नमो गणेशाय ॥

नमः कनककिञ्जल्कपीतनिर्मलवाससे[1] ।
महाभुजरिपुस्कन्धघृष्टचक्राय चक्रिणे[2] ॥ १ ॥

विविक्ते भुवने रम्ये सिद्धचारणसेविते ।
सनत्कुमारं नत्वाथ पप्रच्छेदं पुलस्त्यकः ॥ २ ॥

कृष्णस्य च महाबाहोर्माहात्म्यं वक्तुमर्हसि ।
मन्त्रराजं यथान्यायं प्रसादं कुरु सुव्रत ॥ ३ ॥
सनत्कुमार उवाच ।

शृणु रूपं प्रवक्ष्यामि कृष्णस्यार्भककर्मणः[3] ।
यस्याहं वशगा[4] नित्यं रविरुद्राः सवासवाः ॥ ४ ॥

किं वा ते महिमा तस्य वक्तव्यो द्विजसत्तमः[5] ।
दिवि भुव्यन्तरिक्षे च विष्णुरित्यभिधीयते ॥ ५ ॥

विधानं तस्य वक्ष्यामि यथातत्त्वं निशामय ।
आदौ गुरुमुखाल्लब्ध्वा मन्त्रं भक्तिसमन्वितः ॥ ६ ॥

गुरवे दक्षिणां दत्त्वा पूर्वसेवां[6] समाचरेत् ।
द्विजसन्तर्पणं कृत्वा प्रहृष्टेनान्तरात्मना[7] ॥ ७ ॥

आदौ नैमित्तिकं कृत्वा सूर्यं सम्पूज्य भक्तितः ।
देवार्चनं तथा कृत्वा यागं कुर्याद्दयान्वितः[8] ॥ ८ ॥

---

[1]कमलकिञ्जल्कपीतनिर्मितवाससे—ग
[2]महाभुजरिपुस्कन्धघृष्टचक्राधिचक्रिणे—ग
[3]कृष्णस्याभेदकर्मणः—ग
[4]वशगो—ग
[5]मुनिसत्तमः—ग
[6]पूर्वं सेवां—ग
[7]प्रकृष्टेनान्तरात्मना—ग
[8]देवार्चनं तथा कृत्वा ग्रासं दद्याद्दयान्वितः—ग

गिरौ नद्यां वने तीर्थे गोष्ठे[9] देवालये तथा ।
अश्वत्थे सागरान्ते वा जपेत्प्रतिसहस्रकम् ॥ ९ ॥

शतं चैवाष्टकं कृत्वा भुक्त्वा स्थानेषु बुद्धिमान् ।
षोडशेनोपचारेण सम्पूज्य मधुसूदनम् ॥ १० ॥

काले ध्यात्वा यथान्यायं नैवेद्यं च निवेदयेत् ।
विष्णवे[10] हृदयाह्वानं मन्त्रराजं निशामय ॥ ११ ॥

समाहितः शुचिर्भूत्वा भक्तिमानुद्धरेद्बुधः ।
ओङ्कारं पूर्वमुद्धृत्य त्रिवारं परमेश्वरम् ॥ १२ ॥

यद्यत्कामो[11] भवेन्मन्त्री मन्त्रस्यादौ निवेदयेत्[12] ।
पद्मजं तन्मुखोपेतं शक्रस्योपरि संस्थितम् ॥ १३ ॥

सेन्दुबिन्दुशिखोपेतं प्रथमं सर्वकामदम् ।
तीर्थं[13] वह्निसमारूढं श्रिया मूर्ध्नि व्यवस्थितम्[14] ॥ १४ ॥

शशिबिन्दुशिखाव्याप्तं द्वितीयं श्रीप्रदायकम् ।
रुद्रं पद्मसमायुक्तं पावकोपरि संस्थितम् ॥ १५ ॥

सेन्दुबिन्दुशिखाक्रान्तं तृतीयं मोक्षदं मतम् ।
खान्तं नान्तं तथा छान्तं धान्तं लान्तं चलद्वयम् ॥ १६ ॥

वान्तं मान्तं[15] तथा षान्तं[16] लान्तं सान्तान्तकं तथा ।
एपरमैपरं चैव अपरान्तं परात्रयम्[17] ॥ १७ ॥

आद्यं गोपीजनपदं[18] वल्लभाय ततः परम् ।
स्वाहाशब्दं ततो दद्यात्सम्पूर्णं सिद्धिदायकम्[19] ॥ १८ ॥

---

[9]गौष्ठे—ग
[10]वैष्णवे—ग
[11]यत्र कामो—प
[12]निवेशयेत्—ग
[13]तिथिं—ग
[14]करस्थितम्—ग
[15]वर्णं—ग
[16]रान्तं—ग
[17]सान्तं त्रयम्—ग
[18]परत्रयं पदं—ग
[19]ठद्वयं च—ग

॥ इति सनत्कुमारीये प्रथमः पटलः समाप्तः ॥ १ ॥

अथ द्वितीयः पटलः

अथ सम्यक्प्रवक्ष्यामि यजनं ध्यानमेव च ।
ध्यानं चैव त्रिकालस्य[20] नैवेद्यं च निशामय ॥ १ ॥

ब्राह्मे मुहूर्त उत्थाय[21] शुचिर्भूत्वा समाहितः ।
आसने[22] उपविश्याथ[23] गुरुं नत्वा पुटाञ्जलिः ॥ २ ॥

आत्मानं ब्रह्मणो रूपं चिन्तयेच्च मुहुर्मुहुः ।
जप्त्वा मन्त्रं च सर्वेषां वादिनां विजयी भवेत् ॥ ३ ॥

ततः स्नात्वा शुचिर्भूत्वा सन्ध्यादीन्वैदिकांस्तथा[24] ।
कुर्याद्गुरूपदेशेन लौकिकानपि देशिकः ॥ ४ ॥

श्रीकृष्णं तर्पयामीति मूलमुच्चार्य तर्पयेत् ।
पूजाद्वारे[25] चोपविश्य पादप्रक्षालनं सुधीः ॥ ५ ॥

शिखाया बन्धनं चैव चास्त्रमन्त्रेण मन्त्रवित् ।
आचम्य द्वारदेवांस्तु पूजयेत्साधकोत्तमः ॥ ६ ॥

विघ्नानुत्सादयित्वा तु हस्तभूम्योर्विशोधनम् ।
गुरुं नत्वा गणेशं च वास्तुपूजां समाचरेत् ॥ ७ ॥

ब्रह्माणं पूजयित्वा तु आत्मासनमतः परम् ।
भूतशुद्धिं विधायाथ देवे ऽहं चिन्तयेद्बुधः ॥ ८ ॥

ऋष्यादिन्याससर्वांश्च मातृकाणां ततो न्यसेत् ।
प्राणायामत्रयं कुर्यादङ्गन्यासं च मन्त्रवित्[26] ॥ ९ ॥

आचक्रं च सुचक्रं च विचक्रं च द्विजोत्तमः[27] ।

---

[20]हि कालस्य—ग

[21]My emendation; both $\mathcal{A}$ and $\mathcal{B}$ have the reading ब्राह्मे मुहूर्ते उत्थाय, but this is unmetrical—making the *sandhi* application corrects the metre.

[22]Left without application of *sandhi metri causae.*

[23]उपविश्याम—ग

[24]वैदिकान् तथा—ग

[25]पूजालये—ग

[26]प्राणायामत्रयं कृत्वा मूलेन प्रणवेन वा—ग

[27]आदक्षपादकेशान्तं व्यापकन्यासमाचरेत्—ग

त्रैलोक्यरक्षणं चक्रमसुरान्तकमेव च ॥ १० ॥

एकैकं पूर्वतः कृत्वा चक्रशब्दं नियोजयेत्[28] ।
चतुर्थ्यन्तं संसाध्य स्वाहाशब्दमनन्तरम्[29] ॥ ११ ॥

तथा चाङ्गं समुच्चार्य प्रत्येकैकं नियोजयेत् ।
नमः स्वाहा स्वधा वौषड्वषट्कारं तथास्त्रकम्[30] ॥ १२ ॥

हृदि मूर्ध्नि[31] शिखादेशे तनौ दिक्षु तथाक्रमम्[32] ।
स्वशक्तिभिः[33] केशवाद्यैर्न्यासं कुर्याद्विचक्षणः ॥ १३ ॥

विभूतिपञ्जरं न्यस्य न्यसेत्तन्मूर्तिपञ्जरम्[34] ।
तत्त्वन्यासं प्रकुर्वीत करन्यासं तथा बुधः ॥ १४ ॥

मन्त्रन्यासं प्रकुर्वीत न्यापकं च त्रिधा न्यसेत् ।
विभूतिपञ्जरन्यासं यत्र यत्र दशाक्षरम् ॥ १५ ॥

एवं कल्पोक्तकान्न्यासान्क्रमेण परिकल्पयेत् ।
शङ्खस्थापनकं[35] चापि कुर्याद्गुरूपदेशतः ॥ १६ ॥

अर्घ्यं चापि तथा कृत्वा द्रव्यमभ्युक्ष्य यत्नतः ।
पीठं प्रकल्प्य देहे स्वे धर्मादीन्वै प्रपूजयेत्[36] ॥ १७ ॥

हृदि चैवमनन्तादीन्पूजयेच्च यथाविधि[37] ।
बाह्यं मुख्यं गृहस्थस्य वर्णिनो ऽन्तः प्रपूजनम् ॥ १८ ॥

यन्त्रं निर्माय ताम्रे तु ह्यनन्तादीन्प्रकल्पयेत्[38] ।
तस्य कोणेषु धर्मादींस्तत्पार्श्वे पूर्वधर्मकान् ॥ १९ ॥

---

[28]एकैकं पूर्वतः कृत्वा द्वादशं चक्रमेव च—ग
[29]चतुर्थ्यन्तेन सन्न्यस्य स्वाहान्तेन समापयेत्—ग
[30]नमः स्वाहा स्वधा वौषड्वषट्कारंस्तु मस्तके—ग
[31]पूज्य—ग
[32]यथाक्रमम्—ग
[33]सशक्तिभिः—ग
[34]विभूतिपञ्जरन्यासं न्यसेत्तन्मूर्तिपञ्जरम्—ग
[35]शङ्खस्थापनं—ग
[36]पूजयेद्यतः—ग
[37]यथाविधिः—क, ख
[38]प्रपूजयेत्—ग

मध्ये ऽपि पूजयेन्नित्यमनन्तादि[39] चतुर्दश[40] ।
केशरेषु च पूजा वै विमलाद्याश्च[41] देवताः ॥ २० ॥

आत्मानं देवतां[42] भाव्य स्वनासापुटकेन तु ।
निःसार्य पूजयेद्देवं समावाह्य च यत्नतः[43] ॥ २१ ॥

अनन्ताद्यैश्च बीजैश्च प्राणस्थानं समाचरेत् ।
पाद्यादींश्चैव यत्नेन पूजयेदाकृतीगणान्[44] ॥ २२ ॥

धूपदीपौ समासाद्य नैवेद्यं च निवेदयेत् ।
जप्त्वा मन्त्रं च तन्त्रोक्तं पूजयेद्देववत् स्वयम् ॥ २३ ॥

श्रीकृष्णं तर्पयामीति मूलमुच्चार्य यत्नतः ।
वारत्रिरर्घ्यतोयेन तर्पयेन्मन्त्रमध्यके[45] ॥ २४ ॥

प्राणायामत्रयं कुर्याद्[46] व्यापकं च त्रयं न्यसेत् ।
तन्त्रोक्तेन[47] विधानेन प्रयोगं कुरुते सुधीः ॥ २५ ॥

॥ इति सनत्कुमारतन्त्रे पूजासूत्रं नाम द्वितीयः पटलः ॥ २ ॥

[39] आनन्दादि—ग
[40] चतुर्दशः—क, ख
[41] विमलाद्यैश्च—ग
[42] देवता—ग
[43] निर्माय पूजयेद्देवं सदाबाह्यप्रयत्नतः—ग
[44] आवृतिगणान्—क
[45] मन्त्रमस्तके—ग
[46] त्वा (for कृत्वा?)—ग
[47] स्वतन्त्रोक्तेन विधिना—ग

अथ तृतीयः पटलः

अथ विस्तार्य वक्ष्यामि साधकानां हिताय च ।
हंसमन्त्रेण जीवं वै सतत्त्वं कुण्डलीयुतम् ॥ १ ॥

योगयुक्तेन विधिना परं ब्रह्मणि योजयेत् ।
वामनासापुटे धूम्रं वायुबीजं विचिन्तयेत् ॥ २ ॥

तेन संशोधिततनुर्दक्षे वातं विरेचयेत्[48] ।
दक्षनासापुटे रक्तं वह्निबीजं विचिन्तयेत् ॥ ३ ॥

तेन सञ्जनितो वह्निः शुष्कं देहं च भस्मसात् ।
कृत्वा तं वामया सेच्यं[49] ठं बीजं शुक्लवर्णकम् ॥ ४ ॥

ललाटे योज्य चन्द्रस्थं तेन वै ताडयेत्ततः[50] ।
तेन सञ्जनितं देहं पवित्रं सुमनोहरम् ॥ ५ ॥

भावयित्वा विधानेन जीवं स्वस्थानमानयेत् ।
सो ऽहं मन्त्रेण कुण्डल्या तत्त्वैश्च परिवारितम्[51] ॥ ६ ॥

भूतशुद्धिरियं प्रोक्ता सर्वसम्पत्प्रदायिनी[52] ।
प्राणायाममथो[53] वक्ष्ये यथावदवधारय ॥ ७ ॥

दक्षया रेचयेद्वायुं द्वात्रिंशन्मानमानतः ।
ईडया कर्षयेद्वायुं मनोः षोडशमात्रया ॥ ८ ॥

सुषुम्नामध्यगं कृत्वा विद्यासङ्ख्येन धारयेत् ।
येनैव पूरयेद्वायुं तेनैव रेचयेत्पुनः ॥ ९ ॥

येनैव रेचयेत्पूर्वं तेनैव पूरयेत्पुनः ।
उभयोर्मध्यगं कृत्वा तत्तन्मात्राभिधारणम् ॥ १० ॥

ततः पूर्वोक्तरूपं तत्प्राणायामं व्यवस्थितम्[54] ।

---

[48] तेन संशोधयेद्देहं दक्षे यातं विचिन्तयेत्—ग
[49] रेच्यं—ग
[50] ललाटे योज्य चन्द्रस्थममृतं तेन पातयेत्—ग
[51] परिवारितः—ग
[52] भूतशुद्धिरिति प्रोक्ता सर्वदा तत्प्रदायिनी—ग
[53] प्राणायामथो (7c) to मनोः (8d) omitted—क, ख
[54] प्राणायामव्यवस्थितम्—ग

मातृकान्यासकं[55] वक्ष्ये यथावदवधारय ॥ ११ ॥

ललाटे च मुखे चैव चक्षुषोः कर्णयोस्तथा ।
नसोश्च[56] गण्डयोश्चैव ओष्ठयोर्दन्तयोस्तथा ॥ १२ ॥

मस्तके च मुखे चैव स्वरान्वै[57] क्रमतो न्यसेत् ।
हस्तयोः पादयोश्चैव सन्धिष्वग्रे यथाविधि ॥ १३ ॥

पार्श्वयोः पृष्ठतश्चैव नाभौ वा[58] उदरे तथा ।
ककारादीन्मकारान्तान्वर्णास्तत्तद्गतान्न्यसेत्[59] ॥ १४ ॥

हृदये स्कन्धद्वन्द्वे च अंसयोश्च निरामयः[60] ।
यादयश्चैव चत्वारो न्यसनीयाः प्रयत्नतः ॥ १५ ॥

शादयश्च षडेवैते[61] हृदयादिषु निर्दिशेत्[62] ।
हस्तपादयुगे नाभौ वक्त्रौष्ठसुविनिश्चयः[63] ॥ १६ ॥

मातृकान्यासमेतद्धि प्रोक्तं सर्वसमृद्धिदम् ।
पीठन्यासमथो वक्ष्ये यथावदवधारय ॥ १७ ॥

कल्पयेदात्मनो देहे पीठं धर्मादितः क्रमात् ।
भास्करं[64] च गणेशानं शिवं दुर्गां प्रपूजयेत् ॥ १८ ॥

अंशोरुयुगयोर्विद्वान्प्रादक्षिण्येन देशिकः[65] ।
धर्मं ज्ञानं च वैराग्यमैश्वर्यं न्यसतु क्रमात् ॥ १९ ॥

मुखपार्श्वनाभिपार्श्वेष्वधर्मादीन्प्रकल्पयेत्[66] ।
धर्मादयः स्मृताः पादाः पीठगात्राणि चापरे ॥ २० ॥

---

[55] मातृकान्यासकं (11c) to अवधारय (11d) omitted—क, ख
[56] नासायां—ग
[57] स्वरांश्च—ग
[58] My emendation (for वै उदरे); both $\mathcal{A}$ and $\mathcal{B}$ have च उदरे.
[59] ककारादीन्मकारान्तान्वर्णांस्तत्वगतां न्यसेत्—ग
[60] देशे च कन्धरायां च अंसयोश्च निरामयः—ग
[61] षडेव ते—ख
[62] शादयश्चैव षष्ठ्येव हृदयादिषु निर्दिशेत्—ग
[63] हस्तपादद्युगे नाभौ वक्त्रे चैव विनिश्चयः—ग (? check!)
[64] भास्करं (18c) to प्रपूजयेत् (18d) omitted—ग
[65] अपशायुगयोर्विद्वान्प्रादक्षिण्येन देशिकः—ग (check!)
[66] मुखपार्श्वे नाभिपार्श्वे धर्मादींस्तु प्रकल्पयेत्—ग

अनन्तहृदये पद्ममस्मिन् सूर्येन्दुपावकान् ।
एषां स्वस्वकला न्यस्याः प्रणवाक्षरपूर्विकाः ॥ २१ ॥

सत्वादींस्त्रीन्गुणान्न्यस्येत्तथैव त्रिगुरूत्तमः[67] ।
आत्मानमन्तरात्मानं परमात्मानमेव च[68] ॥ २२ ॥

ज्ञानात्मानं न्यसेद्धीमान्मायाबीजपुरःसरम्[69] ।
नमो[70] भगवते ब्रूयाद्विष्णवे च पदं वदेत् ॥ २३ ॥

सर्वात्मसंयोगपदं योगपद्मपदं वदेत् ।
पीठात्मने हृदन्तो ऽयं मनुस्तवादिरीरितः ॥ २४ ॥

विमलोत्कर्षिणी ज्ञाना क्रियायोगा च शक्तयः ।
ब्रह्मीशयोस्तथेशाना नान्तर्ग्रहा नवमी गता[71] ॥ २५ ॥

यदासनं भवेद्यस्य तस्मिन्वेदासने यजेत् ।
इच्छा ज्ञानं क्रिया चैव कामिनी कामदायिनी ॥ २६ ॥

रती रतिप्रिया चैव मध्ये चैव मनोन्मनी ।

सो ऽहं सदाशिवप्रेतं ङे ऽन्तं[72] देव्या समाश्रयेत् ॥
पीठन्यासं विधायेत्थं चिन्तयेदिष्टदेवताम् ॥ २७ ॥

॥ इति सनत्कुमारतन्त्रे पीठयजनं नाम तृतीयः पटलः ॥ ३ ॥

[67]सत्वादींस्त्रीन्गुणान्न्यस्य तथैवात्र गुरूत्तमः—ग
[68]आत्मानमन्तरात्मानं परमात्मनि भद्रं तु—क, ख
[69]ज्ञानात्मानं न्यसेद्धीमान्मायाबीजं च पूर्वकम्—क, ख
[70]नमो (23c) to यजेत् (26b) omitted—ग
[71]This is the reading of $\mathcal{B}$; $\mathcal{A}$ reads मता; 25d is unmetrical.
[72]This is the reading of $\mathcal{B}$; $\mathcal{A}$ reads ङे ऽतं

अथ चतुर्थः पटलः

ध्यात्वा विश्वमयं[73] देवं नवीनजलदप्रभम् ।
नवनीतं दक्षहस्ते दधानं पीतवाससम् ॥ १ ॥

आवाह्य पूजयेन्मन्त्रे[74] शङ्खस्थापनपूर्वकम् ।
शङ्खमन्त्राम्बुभिः[75] प्रोक्ष्य वामतो वह्निमण्डले ॥ २ ॥

साधारं स्थापयेद्विद्वान्बिन्दुश्रुतसुधामयैः ।
तोयैः सुगन्धिपुष्पाद्यैः पूजयेत्तं[76] यथाविधि ॥ ३ ॥

आधारं पावकं[77] शङ्खं सूर्यं तोयं सुधाकरम् ।
स्मरेद्वह्न्यर्कचन्द्राणां कलास्तास्ताष्वनुक्रमात्[78] ॥ ४ ॥

मूलमन्त्रं जपेत्स्पृष्ट्वा न्यसेत्तस्याङ्गमन्त्रवित् ।
हृन्मन्त्रेणाभिसम्पूज्य हस्ताभ्यां छादयेत्पुनः ॥ ५ ॥

जपेन्मन्त्रं यथाकालं देशिको देवताधिया ।
अस्त्रमन्त्रेण संरक्ष्य कवचेनावगुण्ठ्य च ॥ ६ ॥

धेनुमुद्रां समापाद्य[79] बोधयेत्तं स्वमुद्रया ।
गङ्गे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति ॥ ७ ॥

नर्मदे सिन्धु कावेरि जले ऽस्मिन्सन्निधिं कुरु ।
तीर्थावाहनमन्त्रो ऽयं प्रोक्तः सर्वसमृद्धिदः ॥ ८ ॥

दक्षिणे प्रोक्षणीपात्रमादायाद्भिः प्रपूरितम् ।
किञ्चिदर्घ्याम्बु सङ्गृह्य प्रोक्षण्यम्भसि योजयेत् ॥ ९ ॥

अर्घ्यस्योत्तरतः कार्यं पाद्यार्घ्याचमनीयकम् ।
आत्मानं यागवस्तूनि सर्वत्र[80] प्रोक्षयेद्गुरुः ॥ १० ॥

---

[73] वेणुकरं—ग
[74] पूजयेद्यन्त्रे—ग
[75] शङ्खं मन्त्राम्बुभिः—ग
[76] पूरयेत्तं—ग
[77] कापकं—क, कोपकं—ख
[78] कलास्तास्तेष्वनुक्रमात्—ग; $\mathcal{B}$ has the reading कलास्ताष्वनुक्रमात्
[79] समासाद्य—ग
[80] शीर्षाणि—ग

शङ्खस्थापनकं सम्यक्प्रोक्तं सर्वसमृद्धिदम् ।
शिवादयश्च सम्पूज्याः केशवेष्वङ्गदेवताः[81] ॥ ११ ॥

आवाह्य प्राणमनुना प्राणस्थापनमाचरेत्[82] ।
पाशादित्र्यक्षरस्यान्ते[83] हंसो ऽमुष्य पदं पुनः ॥ १२ ॥

क्रमात्प्राणा इह प्राणास्तथा[84] जीव इह स्थितः ।
अमुष्य सर्वेन्द्रियाणि भूयो ऽमुष्यपदं वदेत् ॥ १३ ॥

वाङ्मनोनयनश्रोत्रघ्राणप्राणाः पदान्यथ ।
पश्चादिहागत्य मुखं चिरं तिष्ठन्तु ठद्वयम् ॥ १४ ॥

अयं प्राणमनुः प्रोक्तः सर्वेषां प्राणदायकः[85] ।
स्वागतं कुशलप्रश्नं निगदेदग्रतो गुरुः ॥ १५ ॥

पाद्यं पादाम्बुजे दद्याद्देवस्य हृदयात्मना[86] ।
एतच्छ्यामाकदूर्वाब्जविष्णुक्रान्ताभिरीरितम् ॥ १६ ॥

स्वधामन्त्रेण वदने दद्यादाचमनीयकम् ।
जातीलवङ्गकक्कोलैस्तदुक्तं तन्त्रवेदिभिः ॥ १७ ॥

अर्घ्यं दिशेत्ततो मूर्ध्नि शिरोमन्त्रेण देशिकः ।
गन्धपुष्पाक्षतयवकुशाम्बुतिलसर्षपैः ॥ १८ ॥

दूर्वाभिः सर्वदेवानामेतदर्घ्यमुदीरितम् ।
स्वधात्मना ततः कुर्यान्मधुपर्कं समाहितः ॥ १९ ॥

आज्यं दधिमधून्मिश्रमेतदुक्तं मनीषिभिः ।
स्वधात्मना ततः कुर्यादद्भिराचमनीयकम् ॥ २० ॥

गन्धाद्भिः कारयेत्स्नानं वाससी परिधापयेत् ।
दद्याद्यज्ञोपवीतं च हाराद्याभरणैः सह ॥ २१ ॥

अर्घ्येणाभ्युक्ष्य देवेशं गन्धाद्यैः पूजयेत्तदा ।

---

[81]शिवादयश्च सम्पूज्याः प्रेतेष्वङ्गाः शिवादितः—क
[82]प्राणस्थानं समाचरेत्—क
[83]पाशादित्र्यक्षरात्स्वान्ते—ग
[84]प्राणा अथो—ग
[85]प्राणधारकः—ग
[86]हृदयामुना—क

गन्धचन्दनकर्पूरकालागुरुभिरीरितम् ॥ २२ ॥

षोडशैरुपचारैश्च[87] पूजयित्वा प्रयत्नतः ।
आवृतीः[88] पूजयेद्भक्त्या यथावदवधारय ॥ २३ ॥

वासुदेवं देवकीं च नन्दं नन्दप्रियं तथा ।
कमलां भारतीं चैव रतिं शान्तं[89] च पत्रतः ॥ २४ ॥

शङ्खं चक्रं गदां चैव पद्मं कौस्तुभमेव च ।
श्रीवत्सं वत्सकं चैव वनमालां समर्चयेत् ॥ २५ ॥

मूलेनैव खगाध्यक्षं पूजयेत्तदनन्तरम् ।
स्वबीजेन ततो देवं गन्धपुष्पादिभिः क्रमात् ॥ २६ ॥

यथासङ्ख्यं ततो मन्त्रं पद्माक्षेण[90] जपेदथ ।
समर्चयेत्ततो देवं हृदयादीननन्तरम् ॥ २७ ॥

आत्मदेहमयं[91] कृत्वा प्राणायामं समाचरेत् ।
अथ देवस्य निर्माल्यैर्विष्वक्सेनं समर्चयेत् ॥ २८ ॥

एवं क्रमेण कर्तव्या कृष्णपूजा समाहितैः[92] ।
पश्चाद्गोभ्यः समभ्यर्च्य ग्रासं कुर्यात्सुशोभनम् ॥ २९ ॥

केयूराङ्गदहारैश्च कुण्डलैः कटिसूत्रकैः ।
नूपुरैर्वन्यपुष्पैश्च नानारत्नैर्विभूषितम्[93] ॥ ३० ॥

सचन्द्रग्रहनक्षत्रैर्निर्मलं गगनेचरम् ।
अथ रत्नप्रभायुक्तं सर्वालङ्कारभूषितम् ॥ ३१ ॥

सनकाद्यैः स्तूयमानं विमानस्थैर्नभोगतैः ।
सर्वलक्षणसंयुक्तं प्रातः कृष्णं समर्चयेत् ॥ ३२ ॥

तथा कल्पप्रभायुक्ते वन्ये काञ्चनमण्डपे ।

---

[87] षोडशैर् (23a) to प्रयत्नतः (23b) omitted—क
[88] आवृतिं—ग
[89] शक्तिं—ग
[90] पद्माख्येन—ग
[91] आत्मदेहेन यं—क
[92] समाप्य च—ग
[93] नानारत्नविभूषणम्—क

रत्नपीठे समासीनं कामिनीशतमध्यगम् ॥ ३३ ॥

चामराद्यैर्वीज्यमानं[94] चन्दनागुरुचर्चितम् ।
ध्यायेन्मध्यन्दिनं कृष्णं सुन्दरं स्मरवर्धनम् ॥ ३४ ॥

गोपालगणमध्यस्थं सुन्दरीशतमध्यगम् ।
तत्सर्वं स्ववशं कृत्वा क्रीडयन्तं मुदान्वितम् ॥ ३५ ॥

गन्धचन्दनमालाद्यैर्भूषितं नयनोत्सवम् ।
यथा मध्ये तथा रात्रौ चिन्तयेत्कञ्जलोचनम् ॥ ३६ ॥

काञ्चने राजने पात्रे ताम्रके वाप्यभावतः ।
भक्त्या कृष्णं समभ्यर्च्य नैवेद्यं च निवेदयेत् ॥ ३७ ॥

प्रातर्दध्यौदनं दद्यात्पायसं च तथोत्तरम् ।
तथा सशर्करं क्षीरं रात्रौ दद्यात्सुशोभनम् ॥ ३८ ॥

एभिरेव विधानैश्च संसेव्यः परमेश्वरः ।
धर्मार्थकाममोक्षांश्च लभते जपकृन्नरः[95] ॥ ३९ ॥

॥ इति सनत्कुमारतन्त्रे चतुर्थः पटलः ॥ ४ ॥

[94]चामराद्यैर् (34a) to सुन्दरीशतमध्यगम् (35b) omitted—क
[95]धर्मार्थकाममोक्षं हि लभते नात्र संशयः—ग

अथ पञ्चमः पटलः

अथ मन्त्रान्तरं वक्ष्ये यथावदवधारय ।
मन्त्रदेहं[96] प्रवक्ष्यामि त्रिषु लोकेषु दुर्लभम् ॥ १ ॥

यस्य ग्रहणमात्रेण सर्वज्ञो जायते नरः ।
अचलां च लभेल्लक्ष्मीं कवित्वं भवसम्मतम्[97] ॥ २ ॥

असाध्यं साधयेन्मन्त्री[98] देवानामपि दुर्लभम् ।
इदं[99] मे हृदयं गुह्यं यत्प्रष्टव्यं महामुने ॥ ३ ॥

अन्येषु[100] साधिता मन्त्राः सर्वे च फलदायकाः ।
गृहीतस्य फलं दाता मन्त्रो यद्यप्यसाधितः ॥ ४ ॥

सन्तुष्टो हि गुरुर्यत्र तस्य तुष्टो जगत्पतिः ।
मन्त्रं न्यस्य गुरोर्वाक्यं न कदाचिद्विकल्पयेत् ॥ ५ ॥

गुरोर्देहं समाश्रित्य मन्त्रदेहो ऽवतिष्ठते[101] ।
ततः सर्वेण भावेन गुरुं मन्त्रेण पूजयेत् ॥ ६ ॥

गन्धमाल्यैर्धूपदीपैः सम्पूज्य गुरुमन्त्रतः ।
ततो मन्त्रं च गृह्णीयाद्वस्त्रेणाच्छाद्य मस्तकम् ॥ ७ ॥

दक्षिणां गुरवे दद्यात्सुवर्णं धेनुमेव वा[102] ।
सर्वकर्म प्रकुर्वीत वित्तशाठ्यविवर्जितः[103] ॥ ८ ॥

अदक्षिणं[104] कृतं कर्म वृथा विप्रेन्द्रनिश्चितम् ।
नारदाय पुरा प्रोक्तं स्वयं विष्णुरतन्द्रितः ॥ ९ ॥

स्वर्णं मे दक्षिणां देहि साक्षसूत्रकमण्डलुम्[105] ।

[96] मन्त्रं ते ऽहं—ग
[97] अचलां भजते लक्ष्मीं कवित्वं लभते ध्रुवम्—ग
[98] लभते मन्त्री—ग
[99] इयं—ग
[100] अन्येद्युः—क
[101] ऽवतिष्ठति—न
[102] च—ग
[103] किन्तु शाठ्यविवर्जितः—क
[104] यदक्षिणं—क
[105] साक्षसूत्रकमण्डलू—ग

ततो मन्त्रं गृहाण त्वं यथाविधि महामुने ॥ १० ॥

विधिहीनं कृतं कर्म सिद्धिं[106] नैव प्रयच्छति ।
भूमिभागे समे शुद्धे गोमयेनोपलेपिते ॥ ११ ॥

तत्र शङ्खं प्रतिष्ठाप्य मातृकावपुषि[107] न्यसेत् ।
परं ब्रह्मादितः कृत्वा वर्णसङ्घं[108] समुद्धरेत् ॥ १२ ॥

सान्तं मथान्तं[109] मां वह्निं वामत्रिकबिन्दुसंयुतम्[110] ।
त्रिभिरेकार्णवीभूतं[111] स्वाहान्तं मन्त्रमुद्धरेत् ॥ १३ ॥

ततो गुरुमुखाल्लब्ध्वा हृदये च निवेशयेत्[112] ।
अयुतं च जपं कृत्वा हविष्याशी जितेन्द्रियः ॥ १४ ॥

दशांशं जुहुयादग्नौ मधुरत्रयसंयुतम् ।
सहस्रं वापि पुष्पाणां वैष्णवानां सुसंयतः[113] ॥ १५ ॥

माणिक्यसाधनार्थं[114] च सहस्रमधिकं जपेत् ।
दशांशं जुहुयात्तस्य जपस्य द्विगुणं स्मृतम्[115] ॥ १६ ॥

तस्य तत्त्वं[116] निबोध त्वं वाह्यमानं महामुने ।
शम्भोर्मूलाक्षरं ह्यस्य त्रिशक्तिश्चाप्यवस्थिता[117] ॥ १७ ॥

शिवोमन्तं तथा ब्रह्मा चेन्दुबिन्दुस्वरूपवान्[118] ।
एतत्ते कथितं वत्स हृदयं मन्त्रमुत्तमम् ॥ १८ ॥

कस्यचिन्न हि वक्तव्यं त्रिषु लोकेषु दुर्लभम् ।

---

106 सिद्धं—क, ग
107 मातृकावद्दृषिं—ग
108 मन्त्रं हंसं—ग
109 युगान्तं—ग
110 13b is unmetrical.
111 त्रिभिरेकान्तरीभूतं—ग
112 ततो गुरुमुखाल्लब्ध्वा रमे भृग्बिन्दुसंयुतम्—ग
113 भोजयेद्ब्राह्मणानां च वैष्णवानां सुसंयतः—ग
114 शालिकासाधनार्थं—ग
115 दशांशं जुहुयात्तस्य जप्यस्य द्विगुणः स्मृतः—ग
116 ब्राह्ममानं—ग
117 त्रिशक्तिश्च पदे स्थितः—ग
118 स्मरेन्मन्त्रं तथा ब्रह्मा चेन्दुबिन्दुसमप्रभम्—ग

एवं[119] संसाधिते मन्त्रे साधितं भुवनत्रयम् ॥ १९ ॥

कामं कृत्वा जपेन्मन्त्रं शुचिर्भूत्वा जितेन्द्रियः ।
कर्मणा मनसा वाचा कुर्याद्यदभिवाञ्छितम् ॥ २० ॥

तत्तस्य सिध्यति[120] क्षिप्रं यद्यपि स्यात्सुदुष्करम् ।
विष्णुर्ब्रह्मा च रुद्रश्च दुर्गा च सर्वदेवताः ॥ २१ ॥

अयं मन्त्रो महामन्त्रः सर्वेषां हृदये[121] स्थितः ।
मन्त्रमेनं समुच्चार्य लभते द्विगुणं फलम् ॥ २२ ॥

पूजनं चास्य मन्त्रस्य यथा कार्यं[122] तथा शृनु ।
अङ्गन्यासकरन्यासौ मन्त्रस्याप्यक्षरेण तु ॥ २३ ॥

कृत्वा चाष्टदलं पद्मं देवमावाह्य यत्नतः ।
स्थण्डिले वा जले वापि गोपालं पूजयेत्तदा[123] ॥ २४ ॥

ध्यानं चैव प्रवक्ष्यामि गोपालस्य जगद्गुरोः ।
जटिलं द्विभुजं नग्नं नीलोत्पलदलप्रभम् ॥ २५ ॥

बालं षण्मासदेशीयं[124] देवं जानुचलं हरिम् ।
दाम्ना चैवोदरे बद्धं वृक्षावुदूखलेन[125] च ॥ २६ ॥

लीलया कर्षमाणं च तिर्यक्कृतमुदूखलम् ।
यमलार्जुनयोर्मध्ये द्रुतमागत्य लीलया ॥ २७ ॥

मन्त्रेणानेन चोत्पाट्य वृक्षौ द्वौ योजनायतौ ।
दाम्नि वासुकिमारोप्य मन्त्रेणानेन[126] यन्त्रितम् ॥ २८ ॥

उदूखले द्रुतं लग्नं नागराजेन वेष्टितम् ।
समाकृत्य[127] समुत्पाट्य हसन्तं यमलार्जुनौ ॥ २९ ॥

---

[119] एवं च—ग
[120] तत्तस्थ सिध्यते—ग
[121] हृदयं—ग
[122] *A*: यथाकार्यं
[123] पूजयेत्तथा—क
[124] षण्मासदेहीवं—ग
[125] बुद्धोदूखलकेन—ग
[126] यन्त्रेणानेन—ग
[127] *A*: समाकृष्य

हाहाकारपरैः सर्वैर्गोपगोपीजनैर्वृतम् ।
यशोदया कृतं क्रोडे क्रन्दन्त्यागत्य सत्वरम् ॥ ३० ॥

सर्वतो जगतो रूपं गोपवेशतिरोहितम् ।
एवं सञ्चिन्त्य गोपालं मायामयमनामयम् ॥ ३१ ॥

पाद्यादिभिः समभ्यर्च्य जपकर्म समापयेत्[128] ।

एभिरेवाथवा पूजा कर्तव्या सुरवैरिणः ।
धूपं दीपं च नैवेद्यं ताम्बूलादिकमर्पयेत् ॥ ३२ ॥

॥ इति सनत्कुमारीये पञ्चमः पटलः ॥ ५ ॥

[128] समर्पयेत्—ग

अथ षष्थः पटलः

कृष्णाय[129] पदमाभाष्य गोविन्दाय ततः परम् ।
गोपीजनपदस्यान्ते वल्लभाय द्विठावधिः ॥ १ ॥

कामबीजादिराख्यातो मनुरष्टादशाक्षरः ।
अष्टादशार्णसंयुक्त उक्तो मन्त्रो यथाविधि ॥ २ ॥

शक्तिश्रीपूर्वको ऽष्टादशार्णो विंशतिवर्णकः ।
स्मरः कृष्णाय ठद्वन्द्वं षड्वर्णो मनुरीरितः ॥ ३ ॥

प्रणवं हृदयं कृष्णं ङे ऽन्तमुक्त्वा ततः परम् ।
तादृशं देवकीपुत्रं हुँफट्स्वाहासमन्वितम् ॥ ४ ॥

षोडशाक्षरमन्त्रो ऽयं गोविन्दस्य समीरितः ।
श्रीमन्मुकुन्दचरणं यदेति शरणं ततः ॥ ५ ॥

अहं प्रसन्न इत्युक्तो मौकुन्दो ऽष्टादशाक्षरः ।
पञ्चान्तको धरासंस्थो मनुर्बिन्दुविभूषितः ॥ ६ ॥

पिण्डबीजमिदं प्रोक्तं सर्वसिद्धिप्रदायकम् ।
पिण्डं रतिपतेर्बीजं नमो भगवते ततः ॥ ७ ॥

नन्दपुत्राय बालादिवपुषे श्यामलाय च ।
गोपीजनपदस्यान्ते वल्लभाय द्विठावधिः ॥ ८ ॥

अनुष्टुब्मन्त्र आख्यातो गोपालस्य जगत्पतेः ।
गोपालायाग्निजायान्तः षडक्षर उदाहृतः ॥ ९ ॥

कृष्णगोविन्दकौ ङेन्तौ सप्तवर्णो मनुर्मतः ।
श्रीशक्तिमाराः कृष्णाय मारः सप्ताक्षरः परः ॥ १० ॥

क्लीं ग्लौं श्रीं श्यामलाङ्गाय नतिः स्याद्दशवर्णकः ।
चक्री वामनसर्गौ च मनुरेकाक्षरः स्मृतः ॥ ११ ॥

काममिन्द्रश्च माया च लवलाञ्छितमस्तकः ।
एकवर्णो मनुः प्रोक्तः काममन्त्रः पुरोदितः ॥ १२ ॥

129 कृष्णाय (1a) to परम् (18d) omitted—क

एतत्सर्वं हृषीकेशं चतुर्थ्यन्तं नमःपदम् ।
अष्टवर्णो मनुः प्रोक्तः सर्वेषां हृदयस्थितः ॥ १३ ॥

वाग्भवं कामबीजं च कृष्णाय सुरसुन्दरी ।
गोविन्दं ङेयुतं चैव रमाबीजमनन्तरम् ॥ १४ ॥

दशाक्षरं ततः पश्चात्स्वबीजं तदनन्तरम् ।
द्वाविंशत्यक्षरो मन्त्रः सर्वसिद्धिप्रदायकः ॥ १५ ॥

कामं मायां च लक्ष्मीं च दशार्णं च ततः परम् ।
त्रयोदशार्णमन्त्रो ऽयं प्रोक्तः सर्वसमृद्धिदः ॥ १६ ॥

कामं लक्ष्मीं च मायां च जयकृष्णपदद्वयम् ।
मायां लक्ष्मीं तथा कामं जयं देहि पदद्वयम् ॥ १७ ॥

चतुर्विंशत्यक्षरात्मा स्वाहान्तो मनुरीरितः ।
कामं पिण्डं तथा लक्ष्मीं गोपालाय ततः परम् ॥ १८ ॥

लक्ष्मीं पिण्डं तथा कामं गोविन्दाय पदं तथा ।
कामपिण्डं तथा लक्ष्मीं स्वाहान्तः प्रणवादिकः ॥ १९ ॥

॥ इति सनत्कुमारीये षष्ठः पटलः ॥ 6 ॥

अथ सप्तमः पटलः

क्रमात्पूजाविधिं वक्ष्ये यथावदवधारय ।
नारदो ऽस्य ऋषिः प्रोक्तो गायत्रीच्छन्द ईरितम्[130] ॥ १ ॥

देवता कथितः कृष्णः सर्वकामफलप्रदः ।
चतुष्करणदेवाद्धि नेत्रयुग्माक्षरैः[131] क्रमात् ॥ २ ॥

पञ्चाङ्गानि मनोः कुर्यात्मन्त्रविन्नेत्रवर्जितम् ।
अन्येषामपि मन्त्राणां ऋष्याद्याः पूर्वदेवताः ॥ ३ ॥

अङ्गानि कामबीजेन सनेत्रं दीर्घयुक्तकैः ।
दशाक्षरे विराट्छन्द आचक्राद्यैश्च पञ्चकम् ॥ ४ ॥

पूर्वप्रोक्तानि कर्माणि न्यासादीनि विधानतः ।
कुर्याच्छुद्धमतिर्धीमान्ध्यानमेवं जगत्पतेः ॥ ५ ॥

स्मरेद्वृन्दावने रम्ये मोहयन्तमनारतम् ।
गोविन्दं पुण्डरीकाक्षं गोपकन्याः सहस्रशः ॥ ६ ॥

आत्मनो वदनाम्भोजे[132] प्रेरिताक्षिमधुव्रताः ।
पीडिताः कामबाणेन चिरमाश्लेषणोत्सुकाः ॥ ७ ॥

मुक्ताहारलसत्पीनतुङ्गस्तनभरानताः ।
स्रस्तधम्मिल्लवसना[133] मदस्खलितभूषणाः ॥ ८ ॥

दन्तपङ्क्तिप्रभोद्भासिस्पन्दमालाधराञ्चिताः ।
विलोकयन्तीर्विविधैर्विभ्रमैर्भावगर्वितैः ॥ ९ ॥

फुल्लेन्दीवरकान्तिमिन्दुवदनं बर्हावतंसप्रियं
श्रीवत्साङ्कमुदारकौस्तुभधरं पीताम्बरं सुन्दरम् ।
गोपीनां नयनोत्पलार्चिततनुं गोगोपसङ्घावृतं
गोविन्दं कलवेणुनादनपरं दिव्याङ्गभूषं भजे ॥ १० ॥

---

[130] उच्यते—ग

[131] नेत्रवर्माक्षरैः—ग

[132] वदनाम्भोज—ग (to be compounded with the following?)

[133] स्रस्तधर्म्मिलवसना—ग

एवं ध्यात्वा जपेल्लक्षं पञ्च चाष्टादशाक्षरम् ।
अन्येषां लक्षमेकं[134] च दशलक्षं दशार्णकम् ॥ ११ ॥

पूर्वसेवां पुरा कुर्यात्पूर्वोक्तविधिना स्मृतः ।
बालगोपालमन्त्राणां ध्यानं शृणु यथाविधि ॥ १२ ॥

नवीननीरदश्यामं[135] पक्वबिम्बाधरं विभुम् ।
नवनीतं पायसं च धारयन्तं करद्वये ॥ १३ ॥

होमश्चैव तथा कार्यो जपस्यैव दशांशतः ।
सर्पिषा नवनीतेन दध्ना वा पायसेन वा ॥ १४ ॥

मल्लिकामालतीपुष्पैः[136] शुक्लपद्मेन चैव हि ।
तर्पणं तद्दशांशेन विशुद्धेन जलेन वा[137] ॥ १५ ॥

गन्धपुष्पाक्षतैर्युक्तमभिषेकं च मस्तके ।
ब्राह्मणान्भोजयेच्चैव दशांशक्रमयोगतः ॥ १६ ॥

यद्यदङ्गं भवेद्गङ्गं तत्सङ्ख्याद्विगुणो जपः ।
होमाशक्तौ जपः प्रोक्तो होमसङ्ख्याचतुर्गुणः ॥ १७ ॥

विप्राणां क्षत्रियाणां च रससङ्ख्यागुणः स्मृतः[138] ।
वैश्यानां वसुसङ्ख्याकमेषां स्त्रीणामयं विधिः ॥ १८ ॥

यं वर्णमाश्रितः शूद्रः स च तस्य विधिं चरेत् ।
वैश्याश्रितस्य शूद्रस्य दशसङ्ख्यागुणः स्मृतः[139] ॥ १९ ॥

होमार्थोऽयं विधिः प्रोक्तस्तर्पणेऽपि निबोधत[140] ।
तर्पणे द्विगुणं प्रोक्तं शक्तौ[141] च सर्वसाधनम् ॥ २० ॥

॥ इति सनत्कुमारीये जपहोमादिनिर्णयः सप्तमः पटलः ॥ ७ ॥

---

[134] लक्षमानं—ग
[135] जलद जलद (?)—क
[136] हुत्वा मालतिभिः पुष्पैः—ग
[137] तु—क
[138] रससङ्ख्यागुणं स्मृतम्—क
[139] दशसङ्ख्यागुणं स्मृतम्—ग
[140] निबोधतम—ग
[141] प्रोक्तमशक्तौ—ग

अथाष्टमः पटलः

अथ प्रयोगान्वक्ष्यामि यथावदवधारय ।
लक्ष्मीप्रसूनैर्जुहुयाच्छ्रीयमिच्छन्ननिन्दिताम्[142] ॥ १ ॥

साज्येनान्नेन[143] जुहुयादाज्यान्नस्य समृद्धये ।
आरण्यैः कुसुमैर्विप्राञ्ज्ञातिभिः पृथिवीपतीन् ॥ २ ॥

चम्पकैश्च सितोपेतैर्वैश्यांश्च कमलैः शुभैः ।
शूद्रांश्च वशयेन्मन्त्री त्रिमध्वक्तैर्यथाक्रमात् ॥ ३ ॥

एवं हुत्वा द्विजश्रेष्ठः सर्वान्कामानवाप्नुयात् ।
ततो भक्त्या श्यामलाङ्गं प्रसन्नं गोकुलश्रियम् ॥ ४ ॥

शिशुवेषधरं देवं किङ्किणीदाममण्डितम् ।
स्मृत्वा तं तर्पयेन्मन्त्री दुग्धबुद्ध्या शुभैर्जलैः ॥ ५ ॥

धनधान्यांशुकादीनि प्रीतस्तस्मै ददाति सः ।
मालतीकुसुमैर्देवमर्चयित्वा[144] यथाविधि ॥ ६ ॥

आयुरारोग्यमैश्वर्यं मनो ऽभीष्टानि विन्दति ।
काशप्रसूनैर्जुहुयादष्टोत्तरसहस्रकम् ॥ ७ ॥

नाममात्रेण वशगास्तस्य स्युः सकला नृपाः ।
हुत्वा बिल्वफलैः पक्वैः श्रियमाप्नोत्यनिन्दिताम् ॥ ८ ॥

प्रफुल्लैररुणाम्भोजैस्तामेव लभते पुनः ।
हुत्वा[145] ज्योतिष्मतीतैलं सहस्रं बहुसङ्ख्यया ॥ ९ ॥

सुभगो जायते सम्यक्सर्वेषां नात्र संशयः ।
विधानेनामुना मन्त्री महारोगात्प्रमुच्यते ॥ १० ॥

अश्वत्थसमिधैर्होमः[146] पराहृतधनावहः[147] ।

---

[142]श्रियमिच्छन्निन्दिताम्—ग
[143]सान्नाज्येन—ग
[144]हयादिकुसुमैर्देवमर्चयित्वा—-क
[145]जुहुयात्—क
[146]धनेप्सूनां (?)—ग
[147]होमो◦ (?)—ग

आज्याक्तदूर्वाहोमेन मुच्यते महतो भयात् ॥ ११ ॥

यस्य नामयुतं पुण्यं जपेदयुतसङ्ख्यया[148] ।
स भवेद्दासवत्तस्य नात्र कार्या विचारणा ॥ १२ ॥

बहुनात्र किमुक्तेन मनुना साधकोत्तमः ।
साधयेदखिलान्कामान्साक्षाद्विष्णुरिवापरः ॥ १३ ॥

अपुत्रो द्वादशीं प्राप्य पूजयित्वा जगद्गुरुम् ।
देवकीसुत गोविन्द वासुदेव जगत्पते ॥ १४ ॥

देहि मे तनयं देव त्वामहं शरणं गतः ।
इति स्तुत्वा विधानेन पूजयेदावृतिगणान् ॥ १५ ॥

आदावङ्गावृतीः पूज्या दामादि तदनन्तरम् ।
दिक्षु दामसुदामौ च वसुदामश्च किङ्किणी[149] ॥ १६ ॥

रुक्मिण्याद्यष्टमहिषीर्दलेषु पूजयेत्ततः ।
दक्षिणकरधृतकमलारसपूरितमुद्रितान्यकराः[150] ॥ १७ ॥

रुक्मिण्याख्या तथा सत्या[151] नागजित्या सुनन्दा च ।
मित्तविन्धा सुलक्षणा[152] ऋक्षजा सुशीला तथा ॥ १८ ॥

ततो यजेद्दलाग्रेषु वसुदेवं च देवकीम् ।
नन्दगोपं यशोदां च बलभद्रं सुभद्रिकाम् ॥ १९ ॥

गोपा गोप्यश्च सम्पूज्याश्चित्रमाल्यानुलेपनाः[153] ।
यथाविधि इमाः पूज्या ब्रह्माद्यास्तदनन्तरम् ॥ २० ॥

इन्द्राद्याः पूजनीयाश्च[154] वज्राद्यास्तदनन्तरम् ।
ब्राह्मी माहेश्वरी चैव कौमारी वैष्णवीति च ॥ २१ ॥

---

[148] जपेदष्ट च सङ्ख्यया—ग

[149] दिक्षु दामसुदामौ नौवसुद्राः किङ्किणीपुटाः—क

[150] दक्ष० ०पात्रन्यकराः—क; *A* has दक्षिणकरधृतकमलारसपूरितमुद्रि तान्यकराः

[151] रुक्मिण्याख्या सत्यभामा—क

[152] सुशीला च—क

[153] ०लेपना—क

[154] पूजनीयश्च—क

वाराही च तथेन्द्राणी[155] चामुण्डा सप्तमी तथा ।
अष्टमी स्यान्महालक्ष्मीः प्रोक्ताः स्युर्विश्वमातरः ॥ २२ ॥

इन्द्रादीन्पूजयेद्बाह्ये जातिहेतिसशक्तिकान् ।
वज्रं शक्तिं च दण्डं च खड्गं पाशं तथाङ्कुशम् ॥ २३ ॥

गदां[156] शूलं च चक्रं च पद्मं तत्रैव पूजयेत् ।
नैवेद्यं विधिवद्दत्वा देवं ध्यात्वा जपेत्सुधीः ॥ २४ ॥

स्तुत्त्वा प्रणम्य शिरसा जलेनात्मानमर्पयेत् ।
इतः पूर्वं पदं दत्त्वा प्राणबुद्धिपदं ततः ॥ २५ ॥

देहधर्माधिकारतो जाग्रत्स्वप्नपदान्यथ[157] ।
सुषुप्त्यवस्थासु मनसा वाचा कर्मणा तथा ॥ २६ ॥

हस्ताभ्यां च यथा पद्भ्यामुदरेण पदं तथा ।
शिश्ना च यत्स्मृतं चैव यदुक्तं यत्कृतं तथा ॥ २७ ॥

तत्सर्वं ब्रह्मार्पणमतो भवतु वह्निसुन्दरी ।
मां मदीयं च सकलं हरये सम्यक्समर्पयेत् ॥ २८ ॥

ॐ तत्सतिति च प्रोक्तो मन्त्रः स्वात्मसमर्पणे ।
प्रत्यहं पूजयेद्देवं षोडशैरुपचारकैः ॥ २९ ॥

तदशक्तौ तु पूजा स्याद्दशोपचारिकी तथा ।
तदशक्तौ पञ्चभिस्तु पूजा स्यादुपचारकैः ॥ ३० ॥

आसनं स्वागतं चैव पाद्यादिपञ्चकं तथा ।
स्नानं वासो भूषणं च गन्धपुष्पं च धूपकम् ॥ ३१ ॥

प्रदीपं चैव नैवेद्यं पुष्पाञ्जलिरतः परम् ।
गन्धादयो नैवेद्यान्ता पूजा पञ्चोपचारिका ॥ ३२ ॥

अर्घ्याद्याः पञ्च पञ्चैव गन्धाद्या इति भेदतः ।
नमस्कृत्य षडङ्गं च पञ्चाङ्गं च विधानतः ॥ ३३ ॥

देवं विसृज्य हृदये विष्वक्सेनं समर्चयेत् ।

---

[155]वाराह्यनन्तरेन्द्राणी—क
[156]पदां—क
[157]०पदान्यतः ख—ग

दण्डवत्प्रणिपत्याथ गण्डाभ्यां चिबुकेन च ॥ ३४ ॥

नासया च कपालेन मनसा वचसा तथा ।
साष्टाङ्गकः प्रणामः स्याद्धरेः प्रीतिप्रदायकः ॥ ३५ ॥

एतत्सर्वं मयाख्यातं क्रमेण व्युत्क्रमेण च ।
कथितं यन्न कथितं तत्सर्वं क्रमतः शृणु ॥ ३६ ॥

प्रातः कृत्यमनुप्रदाय विनतिः स्नानं स्वसन्ध्यात्मकं
सङ्कल्पान्तकभूतशुद्धिसकलामालामयं न्यासनम् ।
अन्तर्यागविधिर्बहिर्यजनकं शङ्खादिसंस्थापनं
पीठस्यार्चनमङ्गदेवयजनं प्राणप्रतिष्ठा ततः ॥ ३७ ॥

आह्वानं निजमुद्रिकाविरचनं ध्यानं प्रभोः पूजनं
वृत्याराधनधूपदीपवरनैवेद्यं जपो गुह्यतः ।
जापस्यार्पणवायुधारणमतः स्वात्मार्पणं संस्तुति-
र्लभ्यन्ते च विसर्जनं मुररिपोः पूजाक्रमः कीर्तितः ॥ ३८ ॥

सूत्रं चैतत्प्रकथितमनेनाराधयेदच्युतम् ।
इति नारायणेनैव सूत्रं प्रकथितं पुरा ॥ ३९ ॥

ब्रह्मणे ब्रह्मणा पूर्वं मयि स्नेहात्प्रकाशितम् ।
पुलस्त्यविधिनानेन मया कृष्ण उपासितः ॥ ४० ॥

॥ इति सनत्कुमारीये पूजाविधानं नामाष्टमः पटलः ॥ ८ ॥

अथ नवमः पटलः

पुलस्त्य उवाच ।
भगवन्सर्वधर्मज्ञ कवचं यत्प्रकाशितम् ।
त्रैलोक्यमङ्गलं नाम कृपया कथय प्रभो ॥ १ ॥
सनत्कुमार उवाच ।
शृणु वक्ष्यामि विपेन्द्र कवचं परमाद्भुतम् ।
नारायणेन कथितं कृपया ब्रह्मणे पुरा ॥ २ ॥
ब्रह्मणा कथितं मह्यं परं स्नेहाद्ददामि ते ।
अतिगुह्यतरं तत्त्वं ब्रह्ममन्त्रौघविग्रहम् ॥ ३ ॥
यद्धृत्वा पठनाद्ब्रह्मा सृष्टिं वितनुते ध्रुवम् ।
यद्धृत्वा पठनात्पाति महालक्ष्मीर्जगत्त्रयम् ॥ ४ ॥
पठनाद्धारणाच्छम्भुः संहर्ता सर्वतत्त्ववित् ।
त्रैलोक्यजननी दुर्गा महिषादिमहासुरान् ॥ ५ ॥
नरदृप्ताञ्जघानैव पठनाद्धारणाद्यतः ।
एवमिन्द्रादयः सर्वे सर्वैर्श्वर्यमवाप्नुयुः ॥ ६ ॥
शिष्याय विष्णुभक्ताय साधकाय प्रकाशयेत् ।
शठाय परिशिष्याय दत्त्वा मृत्युमवाप्नुयात् ॥ ७ ॥
त्रैलोक्यमङ्गलस्यास्य कवचस्य प्रजापतिः ।
ऋषिश्छन्दश्च गायत्री देवो नारायणः स्वयम् ॥ ८ ॥
धर्मार्थकाममोक्षेषु विनियोगः प्रकीर्तितः ।
प्रणवो मे शिरः पातु नमो नारायणाय च ॥ ९ ॥
भालं पायान्नेत्रयुग्ममष्टार्णो भुक्तिमुक्तिदः ।
क्लीं पायाच्छ्रोत्रयुग्मं चैकाक्षरः सर्वमोहनः ॥ १० ॥
क्लीं कृष्णाय सदा घ्राणं गोविन्दायेति जिह्विकाम् ।

गोपीजनपदं वल्लभाय स्वाहाननं मम ॥ ११ ॥
अष्टादशाक्षरो मन्त्रः कण्ठं पातु दशाक्षरः ।
गोपीजनपदं वल्लभाय स्वाहा भुजद्वयम् ॥ १२ ॥
क्लीं क्लीं क्लीं श्यामलाङ्गाय नमः स्कन्धौ दशाक्षरः ।
क्लीं कृष्ण क्लीं करौ पायात्क्लीं कृष्णाय चाङ्गजो ऽवतु ॥ १३ ॥
हृदयं श्रीं क्लीं भुवनेशीं क्लीं कृष्णाय क्लीं स्तनौ मम ।
गोपालायाग्निजायान्तं कुक्षियुग्मं सदावतु ॥ १४ ॥
क्लीं कृष्णाय सदा पातु पार्श्वयुग्मं मनुत्तमः ।
कृष्णगोविन्दकौ पातु स्मराद्यौ ङेयुतौ मनुः ॥ १५ ॥
अष्टाक्षरः पातु नाभिं कृष्णेति द्व्यक्षरो ऽवतु ।
पृष्ठं क्लीं कृष्ण कङ्कालं क्लीं कृष्णाय द्विठान्तकः ॥ १६ ॥
सक्थिनी सततं पातु श्रीं ह्रीं क्लीं कृष्ण ठद्वयम् ।
ऊरू सप्ताक्षरः पातु त्रयोदशाक्षरो ऽवतु ॥ १७ ॥
श्रीं ह्रीं क्लीं पदतो गोपीजनवल्लभदं ततः ।
भायस्वाहेति पायुं वै क्लीं ह्रीं श्रीं दशवर्णकः ॥ १८ ॥
जानुनी च सदा पातु ह्रीं श्रीं क्लीं सदशाक्षरः ।
त्रयोदशाक्षरः पातु जङ्घे चक्रायुधः स्वयम् ॥ १९ ॥
अष्टादशाक्षरो ह्रीं श्रीं पूर्वको विंशवर्णकः ।
सर्वाङ्गं मे सदा पातु द्वारकानायको बली ॥ २० ॥
नमो भगवते पश्चाद्वासुदेवाय तत्परम् ।
ताराद्या द्वादशार्णो ऽयं प्राच्यां मां सर्वदावतु ॥ २१ ॥
श्रीं ह्रीं क्लीं दशवर्णं तु क्लीं ह्रीं श्रीं षोडशाक्षरः ।
गदाद्युदायुधो विष्णुर्मामग्नेर्दिशि रक्षतु ॥ २२ ॥
ह्रीं श्रीं दशाक्षरो मन्त्रो दक्षिणे मां सदावतु ।

तारो नमो भगवते रुक्मिणीवल्लभाय च ॥ २३ ॥
स्वाहेति षोडशार्णो ऽयं नैर्ऋत्यां दिशि रक्षतु ।
क्लीं हृषीके पदंशाय नमो मां वारुणे ऽवतु ॥ २४ ॥
अष्टादशार्णः कामान्तो वायव्ये मां सदावतु ।
श्रीं मायाकामकृष्णाय गोविन्दाय द्विठो मनुः ॥ २५ ॥
द्वादशाक्षरके विष्णुरुत्तरे मां सदावतु ।
वाग्भवं कामकृष्णाय ह्रीं गोविन्दाय ततः परम् ॥ २६ ॥
श्रीं गोपीजनवल्लभान्ते भायस्वाहेति सौस्ततः ।
द्वाविंशत्यक्षरो मन्त्रो मामैशान्यां सदावतु ॥ २७ ॥
काली यस्य फणामध्ये दिव्यं नृत्यं करोति यः ।
नमामि देवकीपुत्रं नृत्यराजानमच्युतम् ॥ २८ ॥
द्वाविंशत्यक्षरो मन्त्रो ऽप्यधो मां सर्वतो ऽवतु ।
कामदेवाय विद्महे पुष्पबाणाय धीमहि ॥ २९ ॥
तन्नो ऽनङ्गः प्रचोदयादेष मां पातु चोर्द्ध्वतः ।
इति ते कथितं प्रिय ब्रह्ममन्त्रौघविग्रहम् ॥ ३० ॥
त्रैलोक्यमङ्गलं नाम कवचं ब्रह्मरूपकम् ।
ब्रह्मेशप्रमुखाधीशनारायणमुखाच्युतम् ॥ ३१ ॥
तव स्नेहान्मयाख्यातं प्रवक्तव्यं न कस्य चित् ।
गुरुं प्रणम्य विधिवत्कवचं प्रपठेत्ततः ॥ ३२ ॥
सकृद्द्विस्त्रिर्यथाज्ञानं सो ऽपि सर्वतपोमयः ।
मन्त्रेषु सकलेष्वेव देशिको नात्र संशयः ॥ ३३ ॥
शतमष्टोत्तरं चास्य पुरश्चर्याविधिः स्मृतः ।
हवनादीन्दशांशेन कृत्वा तत्साधयेद्ध्रुवम् ॥ ३४ ॥

यदि स्यात्सिद्धकवचो[158] विष्णुरेव भवेत्स्वयम् ।
मन्त्रसिद्धिर्भवेत्तस्य पुरश्चर्याविधानतः ॥ ३५ ॥

स्पर्धामुद्धूय सततं लक्ष्मीर्वाणी वसेत्सदा ।

पुष्पाञ्जल्यष्टकं दत्त्वा मूलेनैव पठेत्सकृत् ॥ ३६ ॥

दशवर्षसहस्राणां पूजायाः फलमाप्नुयात् ।

भूर्जे विलिख्य गुलिकां स्वर्णस्थां धारयेद्यदि ॥ ३७ ॥

कण्ठे वा दक्षिणे बाहौ सो ऽपि विष्णुर्न संशयः ।

अश्वमेधसहस्राणि वाजपेयशतानि च ॥ ३८ ॥

महादानानि यान्येव प्रादक्षिण्यं भुवस्तथा ।

कलां नार्हन्ति तान्येव सकृदुच्चारणात्ततः ॥ ३९ ॥

कवचस्य प्रसादेन जीवन्मुक्तो भवेन्नरः ।

त्रैलोक्यं क्षोभयत्येव त्रैलोक्यविजयी भवेत् ॥ ४० ॥

इदं कवचमज्ञात्वा भजेद्यः पुरुषोत्तमम् ।
शतलक्षप्रजप्तो ऽपि न मन्त्रः सिद्धिदायकः ॥ ४१ ॥

॥ इति सनत्कुमारीये त्रैलोक्यमङ्गलं नाम नवमः पटलः ॥ ९ ॥

[158]स्यात्सिद्धिं कवचो—ग

अथ दशमः पटलः

पुलस्त्य उवाच ।
करमालान्तरे माला जपमाला च कथ्यताम् ।
सनत्कुमार उवाच ।
शृणु वक्ष्यामि विप्रेन्द्र माला पृष्टा त्वया हि या ॥ १ ॥
अनामामध्यमारभ्य कनिष्ठादित एव च ।
तर्जनीमूलपर्यन्तं दशपर्वसु सञ्जपेत् ॥ २ ॥
तर्जनी मध्यमा चेति कनिष्ठा चापि ताः क्रमात् ।
तिस्रो ऽङ्गुल्यस्त्रिपर्वाः स्युर्मध्यमा चैकपर्विका ॥ ३ ॥
पर्वद्वयं मध्यमाया मेरुत्वेनोपकल्पयेत् ।
क्रमोत्क्रमगतैर्माला मातृकार्णैः सबिन्दुकैः ॥ ४ ॥
क्षमेककैः साष्टवर्गैरन्तर्यजनकर्मणि ।
आदिकचटतपयशला इत्येवं चाष्टवर्गाः ॥ ५ ॥
पद्मबीजादिभिर्माला बहिर्यागे शृणुष्व ताः ।
रुद्राक्षशङ्खपद्माक्षपुत्रजीवकमौक्तिकैः ॥ ६ ॥
स्फाटिकैर्मणिरत्नैश्च सौवर्णैर्विद्रुमैस्तथा ।
कुशपत्रैर्द्वादश स्युर्गृहस्थस्याक्षमालिका ॥ ७ ॥
अङ्गुलीगणनादेकं रेखयाष्टगुणं भवेत् ।
पुत्रजीवैर्दशगुणं शतशङ्खैः सहस्रकम् ॥ ८ ॥
प्रवालैर्मणिरत्नैश्च दशसाहस्रकं स्मृतम् ।
तदेव स्फटिकं प्रोक्तं मौक्तिकैर्लक्षमुच्यते ॥ ९ ॥
कुशग्रन्थ्या कोटिशतं रुद्राक्षं स्यादनन्तकम् ।
तुलसीकाष्ठघटितैर्मालाभिर्जपमालिका ॥ १० ॥
सर्वकर्माणि सर्वेषामीप्सितार्थफलप्रदा ।

अष्टोत्तरशतैर्माला पञ्चाशत्तूत्तराधिकैः ॥ ११ ॥
सप्तविंशतिभिः कार्या सर्वसाधारणे जपे ।
मोक्षार्थी पञ्चविंशत्या धनार्थी त्रिंशता जपेत् ॥ १२ ॥
पुष्ट्यर्थी पञ्चविंशत्या पञ्चदश्याभिचारके ।
मालासङ्ग्रथनं वक्ष्ये यदुक्तं ब्रह्मणा पुरा ॥ १३ ॥
गोपुच्छसदृशी माला यद्वा सर्पाकृतिर्भवेत् ।
मुखं मुखेन संयोज्य पुच्छं पुच्छेन योजयेत् ॥ १४ ॥
सूत्रं विप्रेन्द्र कन्याभिः स्त्रीभिर्वापि विनिर्मितम् ।
त्रिगुणं त्रिगुणीकृत्य तदेव त्रिगुणं तथा ॥ १५ ॥
शुक्लं रक्तं तथा कृष्णं पट्टसूत्रमथापि वा ।
शान्तिवश्याभिचारेषु तथैव मारणे ऽपि च ॥ १६ ॥
शुक्लं रक्तं तथा पीतं कृष्णं वर्णेषु च क्रमात् ।
सर्वेषामेव वर्णानां सर्वेप्सितप्रदम् ॥ १७ ॥
आश्रमेषु तथाप्येवं रक्तं सर्वेषु सिद्धिदम् ।
फलोपचारतः कृष्णमिष्ट्वा तन्त्रानुसारतः ॥ १८ ॥
एकैकं मातृकार्णं तु शतारं प्रजपेत्सुधीः ।
मणिमादाय सूत्रेषु ग्रथनं मध्यमाग्रतः ॥ १९ ॥
मध्यग्रन्थिं विधायेत्थं मेरुं च ग्रन्थियन्त्रितम् ।
ग्रथयित्वा पुरो मालां ततः संस्कारमारभेत् ॥ २० ॥
क्षालयेत्पञ्चगव्यैस्तु सद्योजातेन सज्जलैः ।
चन्दनागरुगन्धाद्यैर्वामदेवेन घर्षयेत् ॥ २१ ॥
धूपयेत्तामघोरेण प्रीणयेत्पुरुषेण तु ।
मन्त्रयेत्पञ्चमेनैव प्रत्येकं तु सकृत्सकृत् ॥ २२ ॥
मेरुं सकृन्मन्त्रयेच्च मनसा च शतं शतम् ।

येन प्रतिष्ठिता माला तथैव तु मनुं जपेत् ॥ २३ ॥
अन्यमन्त्रं जपेद्विद्वान्न कार्या कर्हिचिद्बुधैः ।
सद्योजातं प्रपद्यामि सद्योजाताय वै नमः ॥ २४ ॥
भवे भवे ऽनादिभवे भजस्व मां भवोद्भवम् ।
ङेन्तान्तप्रणवाद्येन नमो ऽन्तेन क्रमाज्जपेत् ॥ २५ ॥
वामदेवाय नमो ज्येष्ठाय नमः रुद्राय नमः ।
कालाय नमः कलविकरणाय नमो बलप्रमथनाय ।
सर्वभूतदमनाय मनोन्मनाय नमः ॥ २६ ॥
अघोरेभ्यो ऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यश्च ।
सर्वतः सर्वेभ्यो नमस्ते रुद्ररूपेभ्यः ॥ २७ ॥
तत्पुरुषाय विद्महे महादेवाय धीमहि
तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् ॥ २८ ॥
ईशानः सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां
ब्रह्मादिपतिर्ब्रह्मणो ऽधिपतिर्ब्रह्मणि मे शिवो ऽस्तु
सदाशिवो ऽम् ॥ २९ ॥
प्रणवाद्यो महामन्त्रः सदाशिवमिति क्रमात् ।
संस्कृत्यैवं बुधो मालां तत्प्राणांस्तत्र योजयेत् ॥ ३० ॥
मूलमन्त्रेण तां मालां पूजयेद्द्विजसत्तमः ।
गुरुं सम्पूज्य तद्धस्ताद्गृह्णीयादक्षमालिकाम् ॥ ३१ ॥
न स्पृशेद्वामहस्तेन करभ्रष्टां न कारयेत् ।
अङ्गुष्ठं मोक्षदं प्रोक्तं तर्जनी शत्रुनाशिनी ॥ ३२ ॥
मध्यमा धनसिद्धिः स्याच्छान्तिकर्मण्यनामिका ।
कनिष्ठाकर्षणे ज्ञेया जपकर्मणि सिद्धिदा ॥ ३३ ॥
अङ्गुष्ठपर्वमध्यस्थं परिवर्त्तं समाचरेत् ।

पुरश्चर्यां ततः कुर्यात्स्वयमेव समाहितः ॥ ३४ ॥
गुरुणा स्वानुगेनैव तद्भ्रातृपुत्रकैस्तथा ।
सर्वासु दीक्षितेनैव पुरश्चर्यां समाचरेत् ॥ ३५ ॥
पुलस्त्य उवाच ।
सङ्कल्पश्च पुरश्चर्याविधानं तत्र कीदृशम् ।
तत्सर्वं कृपया नाथ सङ्क्षेपेण प्रकथ्यताम् ॥ ३६ ॥
सनत्कुमार उवाच ।
प्रणवं तत्सदिति च मासपक्षतिथावपि ।
अमुको ऽमुकगोत्रो ऽहं मूलमुच्चार्य तत्परम् ॥ ३७ ॥
सिद्धिकामो ऽस्य मन्त्रस्य इयत्सङ्ख्यं जपेत्ततः ।
दशांशं हवनं कुर्याद्दशांशं तर्पणं ततः ॥ ३८ ॥
दशांशं मार्जनं तस्माद्दशांशं विप्रभोजनम् ।
पुरश्चरणमेवं हि करिष्ये प्रागुदङ्मुखः ॥ ३९ ॥
इति सङ्कल्प्य विप्रेन्द्र जपयज्ञादिकं चरेत् ।
मन्त्रं च प्रातरारभ्य जपेन्मध्यन्दिनावधि ॥ ४० ॥
इत्यादि विधिनालम्ब्य पुरश्चर्यां समाचरेत् ।
अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमुच्यते ॥ ४१ ॥
ग्रहणे ऽर्कस्य चेन्दोर्वा शुचिः पूर्वमुपोषितः ।
नद्यां समुद्रगामिन्यां नाभिमात्रोदके स्थितः ॥ ४२ ॥
ग्रहणान्मोक्षपर्यन्तं जपेन्मन्त्रं समाहितः ।
दृष्ट्वा स्नात्वा तु सङ्कल्प्य विमोक्षान्तं जपं चरेत् ॥ ४३ ॥
तावज्जपादिकं कुर्याद्ग्रहणान्ते शुचिः पुमान् ।
इति जपान्मन्त्रसिद्धिर्भवत्येव न संशयः ॥ ४४ ॥
श्राद्धादेरनुरोधेन यदि जापं त्यजेन्नरः ।

स भवेद्देवताद्रोही पितॄन्सप्त नयत्यधः ॥ ४५ ॥
मासकृत्यं प्रवक्ष्यामि सावधानो ऽवधारय ।
कृष्णभक्तस्य सिद्ध्यर्थं यदुक्तं ब्रह्मणा पुरा ॥ ४६ ॥
तत्तत्सर्वं समासेन वक्ष्ये ऽहमञ्जसा शृणु ।
पूर्णिमाप्रतिपत्सन्धौ फल्गुन्यां फाल्गुने मुने ॥ ४७ ॥
राजोपचारैः सम्पूज्य दोलयेद्यो जनार्दनम् ।
अश्वमेधसहस्रस्य वाजपेयशतस्य च ॥ ४८ ॥
गोसहस्रप्रदानस्य फलं प्राप्नोति मानवः ।
दक्षिणाभिमुखं कृष्णं[159] दोलमानञ्च सन्नरः ॥ ४९ ॥
दृष्ट्वापराधनिचयैर्मुक्तास्ते नात्र संशयः ।
दोलारूढस्य कृष्णस्य ये ऽग्रे कुर्वन्ति जागरम् ॥ ५० ॥
सर्वपुण्यफलावाप्तिं निमेषाल्लभते नरः ।
ततो विधिं प्रवक्ष्यामि यत्र यत्तु समाचरेत् ॥ ५१ ॥
पौर्णमास्यां महत्पूजां[160] सङ्गौ च[161] दोलयेत्प्रभुः ।
त्रयोदशाक्षरेणैव अष्टादशाक्षरेण वा ॥ ५२ ॥
फल्गुन्यां च प्रकर्त्तव्या पूजा पूर्वोक्तवर्त्मना ।
उत्थाय मन्त्रं जप्तव्यमष्टाधिकसहस्रकम् ॥ ५३ ॥
सूत्रं चैतत्प्रकथितं विस्तरेण शृणुष्व मे ।
रेवत्यां तु वास्तुबलिं मण्डलं रचयेत्सुधीः ॥ ५४ ॥
दिक्षु ध्वजान्समारोप्य लोकपालसमप्रभान् ।
गोविन्दं फलकाधस्ताद्दोलारूढं जगत्पतिम् ॥ ५५ ॥
पूजयेद्विधिवद्भक्त्या मण्डले च समाहितः ।
ऋग्यजुःसामसूक्तैश्च मन्त्रैः पौराणिकैस्तथा ॥ ५६ ॥

---

[159] जनार्दनं—क
[160] *A* has महत्पूजा
[161] सङ्कोच—क

मन्त्रैरागमिकैश्चैव वैष्णवैः पूजयेद्धरिम् ।
तद्गुणोत्कीर्त्तनं चैव दिवारात्रिं नयेद्बुधः ॥ ५७ ॥
केशवाग्रे नृत्यगीतं यः करोति कलौ युगे ।
अपराधसहस्रैस्तैर्मुक्तः स्यान्नात्र संशयः ॥ ५८ ॥
कर्मान्तरं प्रवक्ष्यामि येन विष्णुः प्रसीदति ।
ब्रह्मणा कथितं पूर्वं प्रतिष्ठाविधिनिर्णयम् ॥ ५९ ॥
गृहस्य भगवद्विष्णोः सावधानो ऽवधारय ।
तृणैस्तृणध्वजैश्चैव मन्दिरं निर्मितं शुचिः ॥ ६० ॥
विधिनानेन यो दद्याद्विष्णवे मनुजोत्तमः ।
कोट्यब्दशतसङ्ख्यानि विष्णुलोके भवेद्ध्रुवम् ॥ ६१ ॥
मन्दिरं दारवं चित्रं वासुदेवाय यो ददेत् ।
युगानामयुतं तत्र निवसेत्सत्यमीरितम् ॥ ६२ ॥
इष्टकैर्विविधैश्चित्रं वासुदेवाय यो जनः ।
तत्रानुसङ्ख्यकान्कल्पान्विष्णुलोके वसेत्सदा ॥ ६३ ॥
पाषाणैर्मन्दिरं चित्रं वासुदेवाय यो नरः ।
प्रदद्याद्विधिवद्भक्त्या प्रोक्तं शतगुणं ततः ॥ ६४ ॥
पुलस्त्य उवाच ।
केन वा विधिना नाथ प्रदद्यान्मन्दिरं बुधः ।
मोक्षप्रदाय कृष्णाय क्रमशः कथ्यतां प्रभो ॥ ६५ ॥
सनत्कुमार उवाच ।
आदौ वास्तुबलिं दत्त्वा लोकेशानुध्वजेषु च ।
उक्तवर्णेषु गन्धाद्यैर्मूलपारिषदान्वितान् ॥ ६६ ॥
हेतिजात्यधिपोपेतान्पूर्वदिक्क्रमतो यजेत् ।
वज्रादींस्तन्त्रकुम्भेषु गन्धाद्यैस्तत्क्रमाद्यजेत् ॥ ६७ ॥

तत्तन्मण्डपतः पूर्वे यागमन्दिरमाचरेत् ।
तत्त्रिभागमिते क्षेत्रे ऽरत्निमात्रसमुन्नताम् ॥ ६८ ॥
वेदिं कृत्वा तु तत्रैव सर्वतोभद्रमालिखेत् ।
प्रधानमन्दिरे चापि सर्वतोभद्रमण्डलम् ॥ ६९ ॥
विधाय पूजयेत्तत्र तोरणेषु समाहितः ।
जयं च विजयं चैव विघ्नेशं क्षेत्रनायकम् ॥ ७० ॥
गङ्गां च यमुनां चैव महालक्ष्मीं सरस्वतीम् ।
पूर्वदिक्क्रमतो युग्मं क्रमशो गन्धपूर्वकैः ॥ ७१ ॥
सम्पूज्य विधिवद्भक्त्या गन्धपुष्पैश्च धूपकैः ।
ततो गृहं प्रविश्याथ वास्त्वीशमजमर्चयेत् ॥ ७२ ॥
पञ्चगव्यार्घ्यतोयाभ्यां प्रोक्षयेन्मण्डलं ततः ।
निरस्य विघ्नांस्तत्रैव बद्धपद्मासनो भवेत् ॥ ७३ ॥
पूर्वोक्तेनैव विधिना भूतशुद्ध्यादिकं चरेत् ।
अर्घ्यपात्रं ततः कृत्वा मण्डले पीठमर्चयेत् ॥ ७४ ॥
प्रतिमां वासुदेवाख्यां तत्र संस्थापयेद्बुधः ।
हृत्पद्मे देवमाराध्य गन्धाद्यैर्मानसैर्यजेत् ॥ ७५ ॥
करस्थकुसुमे तेजः समानीय श्वासमार्गतः ।
मूर्त्तौ तस्यां ससारोप्य तत्तेजोमूलमन्त्रतः ॥ ७६ ॥
हृदये करमादाय जीवन्यासं समाचरेत् ।
मायापाशाङ्कुशाद्यन्ता यादीन्सप्तसबिन्दुकान् ॥ ७७ ॥
वियत्सत्येन्दुसंयुक्तं समस्ते ऽहं समुच्चरेत् ।
तस्य प्राणा इह प्राणाः पुनर्जीव इह स्थितः ॥ ७८ ॥
पुनरुच्चार्य तस्यैव सर्वेन्द्रियाणि पुनर्वदेत् ।
तस्यापि वाङ्मनश्चक्षुःश्रोत्रघ्राणपदान्यथा ॥ ७९ ॥

प्राणा इहागत्य सुखं चिरं तिष्ठन्तु ठद्वयम् ।
इति प्राणान्प्रतिष्ठाप्य देवमावाह्य पूर्ववत् ।
करकच्छपिकां कृत्वा ततो ध्यायेदनन्यधीः ॥ ८० ॥
विष्णुं शारदकोटिचन्द्रसदृशं शङ्खं रथाङ्गं गदा-
मम्भोजं दधतं सिताब्जनिलयं कान्त्या जगन्मोहनम् ।
आबद्धाङ्गदहारकुण्डलमहामौलिं स्फुरत्कङ्कणं
श्रीवत्साङ्कमुदारकौस्तुभधरं वन्दे मुनीन्द्रैः स्तुतम् ॥ ८१ ॥
इति ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं राजोपचारवत्सुधीः ।
तारोहृद्भगवन् ङेन्तो वासुदेवाय तत्परम् ॥ ८२ ॥
सर्वेषु विष्णुमन्त्रेषु प्रधानमनुरीरितः ।
मनुनानेन तत्सर्वानासनादीन्प्रदापयेत् ॥ ८३ ॥
आसनं स्वागतं पाद्यमर्घ्यमाचमनीयकम् ।
मधुपर्काचमनस्नानं वसनाभरणानि च ॥ ८४ ॥
गन्धपुष्पधूपदीपनैवेद्याचमनं तथा ।
प्रदक्षिणं नमस्कारो विसर्गश्चैव षोडश ॥ ८५ ॥
छायामण्डलमागत्य मण्डले पूर्ववद्धरिम् ।
अभ्यर्च्य जुहुयाद्वन्हौ संस्कृते पूर्ववर्त्मना ॥ ८६ ॥
शतमष्टोत्तरं हुत्वा मनुनानेन वैष्णवः ।
पुनर्यजेद्देवताग्रे ततः पारिषदान्यजेत् ॥ ८७ ॥
प्रथमावृत्तिरङ्गैः स्याद्वासुदेवादिभिः परा ।
शान्त्यादिशक्तिसहितैः परा द्वादशमूर्त्तिभिः ॥ ८८ ॥
चतुर्थी सुरनाथाद्यैर्वज्राद्यैः पञ्चमी मता ।
एवं सम्पूजितो विष्णुः प्रसीदत्येव सत्वरम् ॥ ८९ ॥
तारेण हृदयं प्रोक्तं नमसा शिर ईरितम् ।

चतुर्वर्णैः शिखा प्रोक्ता पञ्चार्णैः कवचं मतम् ॥ १० ॥
समस्तेन भवेदस्त्रमङ्गकल्पनमीरितम् ।
वासुदेवः सङ्कर्षणः प्रद्युम्नश्चानिरुद्धकः ॥ ११ ॥
शङ्खचक्रगदाम्भोजधरा एते चतुर्भुजाः ।
ततश्च मन्दिरं दद्यान्मनुनानेन मानवः ॥ १२ ॥
पुण्यात्मा वैष्णवश्रेष्ठः स देवो न तु मानवः ।
कृत्वैवं कृतकृत्यः स्यात्सत्यं सत्यं न संशयः ॥ १३ ॥
ऋग्यजुःसामसूक्तैश्च स्मार्तैः पौराणिकैरपि ।
मन्त्रैरागमिकैश्चैव वैष्णवैः कीर्तयेद्धरिम् ॥ १४ ॥
दर्पणं चामरं छत्रं व्यञ्जनं च पृथक्पृथक् ।
दत्त्वा च मनुनानेन प्राणायामं ततश्चरेत् ॥ १५ ॥
शतमष्टोत्तरं जप्त्वा पूर्णां दद्यात्ततः परम् ।
गायत्र्या मूलमन्त्रेण स्वाहान्तेन द्विजोत्तमः[162] ॥ १६ ॥
पूर्णाहुतिं ततः कृत्वा विसर्जनमतः परम् ।
ऋत्विग्भ्यो दक्षिणां दत्त्वा भोजयेच्च द्विजोत्तमान्[163] ॥ १७ ॥
एवं कृत्वा तु पुण्यात्मा साक्षान्नारायणो भवेत् ।
गृहादीनां च दानेषु ब्राह्मणः क्षत्रियस्तथा ।
वैश्यश्च पादजश्चैव सर्वे ऽप्यत्राधिकारिणः ॥ १८ ॥

॥ इति सनत्कुमारीये मालानिर्णयो नाम दशमः पटलः ॥ १० ॥

[162] द्विजोत्तम—ख
[163] द्विजपुङ्गवान्—ख

अथैकादशः पटलः

ततो दीक्षाविधिं वक्ष्ये यथावदवधारय ।
क्रियावती कलावती वर्णात्मा वेदमय्यपि ॥ १ ॥

पञ्चायतनदीक्षायां[164] सर्वदीक्षोत्तमोत्तमा ।
पितृमातृकृतं नाम त्यक्त्वायुर्वर्णवर्णकान्[165] ॥ २ ॥

संसृष्टिमन्त्रतो विद्वांश्चक्रेषु गणयेत्क्रमात् ।
आषाढो निन्दितो ज्येष्ठः[166] पौषो भाद्रपदस्तथा ॥ ३ ॥

मासेष्वनिन्दितेष्वेव दीक्षोक्ता ग्रहणे शुभा[167] ।
पुरुषार्थसमावाप्त्यै स शिष्यो गुरुमाश्रयेत् ॥ ४ ॥

मातृतः पितृतः शुद्धः शुद्धभावो जितेन्द्रियः ।
सर्वागमानां सारज्ञः सर्वशास्त्रार्थतत्त्ववित् ॥ ५ ॥

परोपकारनिरतः पूजाजपपरायणः[168] ।
अमोघवचनः शान्तो देवदेवाङ्गपारगः ॥ ६ ॥

योगमार्गानुसन्धायी[169] देवताहृदयङ्गमः ।
इत्यादिगुणसम्पन्नो गुरुर्भवति मानवः[170] ॥ ७ ॥

शिष्यः कुलीनः शुद्धात्मा पुरुषार्थपरायणः ।

अधीतवेदः कुशलो दूरमुक्तमनोभवः ॥ ८ ॥

हितैषी प्राणिनां नित्यमास्तिकस्त्यक्तनास्तिकः ।
स्वधर्मनिरतो नित्यं पितृमातृहिते रतः ॥ ९ ॥

वाङ्मनःकायकृतिभिर्गुरुशुश्रूषणोद्यतः ।
एभिरेव गुणैर्युक्तः शिष्यो भवति नापरः[171] ॥ १० ॥

---

[164]पञ्चायतनी स्यात्—क (?)
[165]मातृपितृकृतं नाम त्वायुवर्णवर्णकान्—ख
[166]निन्दितज्येष्ठे—ख
[167]शुभम्—ख
[168]परोपकारनिरतो जपपूजातितत्परः—ख
[169]योगमार्गानुसन्धानी—ख
[170]जन्मतः—ख
[171]एभिरेव गुणैर्युक्तः नान्यो भवति वापरः—ख

द्वादशेषु च मासेषु यान्येव शुभदानि च ।
दिनानि तानि विप्रेन्द्र सावधानावधारय ॥ ११ ॥

चैत्रे त्रयोदशी शुक्ला वैशाखैकादशी सिता ।
ज्येष्ठे च दशमी कृष्णा चाषाढे[172] नागपञ्चमी ॥ १२ ॥

श्रावणे द्वादशी[173] भाद्रे रोहिणीसहिताष्टमी ।
आश्विने च महापुण्या महाष्टम्यप्यभीष्टदा ॥ १३ ॥

कार्त्तिके पूर्णिमा शुक्ला मार्गशीर्षे सिता तथा ।
षष्ठी चतुर्दशी पौषे माघे ऽप्येकादशी सिता ॥ १४ ॥

फाल्गुने च सिता षष्ठी चेति कालविनिर्णयः ।
प्रशस्तास्तिथयः पुण्याः सिद्धिदाः श्रूयतां बुधः ॥ १५ ॥

पञ्चमी सप्तमी षष्ठी पूर्णिमा च सिता तथा ।
त्रयोदशी तु दशमी प्रशस्ता सर्वकर्मणि ॥ १६ ॥

एकादशी सिता कृष्णा प्रशस्ता कीर्तिता बुधैः ।
अश्विनी श्रवणार्द्रा च रेवती चोत्तरात्रयम् ॥ १७ ॥

पुष्या शतभिषा चैव दीक्षादिषु प्रकीर्तिता ।
अथ योगं प्रवक्ष्यामि साधकानां हिताय च ॥ १८ ॥

ऐक्यं जीवात्मनोराहुर्योगं योगविशारदाः ।
शिवात्मनोरभेदेन प्रतिपत्तिं परे विदुः ॥ १९ ॥

कामक्रोधौ लोभमोहौ तत्परं मदमत्सरौ ।
वदन्ति विषमानेतान्विषमं दुर्गमात्मनः ॥ २० ॥

इडया कर्षयेद्वायुं बाह्यं षोडशमात्रया ।
मध्यमा कुम्भयेद्वायुं विद्यया मात्रया शनैः ॥ २१ ॥

नाड्या पिङ्गलया चैनं रेचयेद्योगवित्तमः ।

[172] आषाढे—क
[173] श्रावणैकादशी—ख

प्राणायाममिदं प्राहुर्योगशास्त्रविशारदाः ॥ २२ ॥
भूयो भूयः समाक्रम्य अभ्यासेन समाचरेत् ।
सनत्कुमारतन्त्रं तत्सम्भूतं मुनिपुङ्गवात् ॥ २३ ॥
सनत्कुमारात्सारं च तन्त्राणां ब्रह्मभावनात् ।
यः पठेच्छृणुयाद्वापि सो ऽपि पुण्यवतां वरः ॥ २४ ॥
पुस्तकं लिखितं यस्य गृहे तिष्ठति नित्यशः ।
लक्ष्मीस्तस्य गृहं साक्षात्त्रिसन्ध्यं न विमुञ्चति ॥ २५ ॥

॥ इति सनत्कुमारतन्त्रे सनत्कुमारपुलस्त्यसंवादे
श्रीगोपालपूजाप्रयोगविधानं नामैकादशः पटलः ॥ ११ ॥

॥ इति श्रीसनत्कुमारतन्त्रं समाप्तम् ॥

विक्रमादित्याब्दे खरसनखमिते मार्गशीर्षवद्यष्टम्यां भौमवारे दीर्घदर्शिपुर्यां फिरङ्गिणा तोकाख्येन श्रीकृष्णपदाम्भोजाश्रयेन परोपकारार्थमिदं पुस्तकं लिखितम् । श्रीरस्तु । श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥

यादृशं पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं लिखितं मया ।
यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न दीयते ॥